

Vyhlásenie o jedinečnej svetovej hodnote

prijaté Rozhodnutím Výboru svetového dedičstva WHC-14/38.COM/8E – Schválenie retrospektívnych definícií jedinečnej svetovej hodnoty

Zmluvný štát: Lokalita	Slovensko: Historické jadro mesta Bardejov
Id. č.	973
Dátum zápisu	2000

Stručná syntéza

Mesto Bardejov sa nachádza na severovýchode Slovenska v blízkosti poľských hraníc, na nive a nízkej terase rieky Topľa. Vďaka polohe na dôležitej obchodnej ceste, prechádzajúcej cez Karpaty z Maďarska do Poľska, sa vyvinul na významné stredoveké mesto.

Zachovaný pôdorys mesta s pravidelným rozvrhnutím ulíc okolo veľkého trhového námestia je dokladom európskej civilizácie z 13. – 14. storočia. Meštianske domy, ktorých základy pochádzajú z prvej polovice 15. storočia a z troch strán obklopujú trhové námestie, sú predstaviteľmi rozvinutej meštianskej kultúry. Štvrtú stranu námestia uzatvára rímsko-katolícky Kostol sv. Egídia, trojlodňová gotická bazilika so vzácnym súborom 11 neskorogotických oltárov. Uprostred námestia stojí budova renesančnej radnice. Historické jadro mesta obkolesuje hradobný systém, ktorý bol v čase svojho vzniku jedným z najdokonalejších mestských opevnení v strednej Európe. Územie historického jadra mesta Bardejov bolo v roku 1950 vyhlásené za mestskú pamiatkovú rezerváciu. V Bardejove sa nachádza aj malé, ale dobre zachované židovské suburbium. Táto štvrť, ktorá sa vyvíjala od 18. storočia okolo synagógy (1725 – 1747), obsahuje jedinečný súbor objektov z tohto obdobia: kóšer bitúnok, rituálne kúpele a budovu zhromaždenia (Beth Hamidrash).

Bardejov predstavuje výnimočne dobre zachovaný doklad hospodárskej a spoločenskej štruktúry obchodných miest v stredovekej strednej Európe. Jeho zachovaný architektonický fond je odrazom rozvinutej meštianskej kultúry a židovskej komunity a ilustruje multietnickú a multikultúrnu spoločnosť.

Kritérium (iii): Opevnené mesto Bardejov poskytuje výnimočne dobre zachovaný doklad hospodárskej a spoločenskej štruktúry obchodných miest v stredovekej strednej Európe.

Kritérium (iv): Pôdorys mesta, meštianske domy a opevnenie Bardejova ilustrujú urbanistický komplex, ktorý sa vyvinul v strednej Európe počas stredoveku v blízkosti významných obchodných ciest.

Integrita

Vymedzenie a rozsah územia svetového dedičstva sú primerané a všetky prvky dôležité pre vyjadrenie jedinečnej svetovej hodnoty sú obsiahnuté v jeho hraniciach. Historické jadro mesta si zachovalo charakteristické znaky stredovekého obchodného mesta, najmä pokiaľ ide o urbanistickú štruktúru, pôvodnú parceláciu, ústredné námestie, uličnú sieť, väčšinu jeho otvorených priestranstiev, verejné budovy, opevnenie, a siluetu a panorámu mesta. Mimo opevnenia sa zachovalo relatívne kompletne židovské suburbium s pôvodným výrazom a súčasťami ako sú synagóga, kúpele a bitúnok.

Urbanistická štruktúra lokality je stabilizovaná, ale aj tu, rovnako ako vo všetkých živých mestách, existuje riziko rozvojových tlakov, a to najmä v ochrannom pásme.

Autenticita

Pamiatková rezervácia Bardejov si zachovala vysokú mieru autenticity. Napriek niekoľkým rozsiahlym požiarom, najmä v 16. a 17. storočí, si Bardejov udržal svoju stredovekú mestskú formu. Meštianske domy sa zachovali bez väčších demolácií alebo dostavieb. Dynamika strešnej krajiny mesta, zničenej pri poslednom požiari, bola obnovená systematickými rekonštrukciami, ktoré začali v r. 1967.

Hoci niektoré budovy prešli zmenami, vo väčšine z nich sa zachovali pôvodné interiéry. Tradičné využitie meštianskych domov, ktoré sa rovnako zachovalo alebo bolo obnovené, spája funkcie obchodu alebo služieb s obytnou funkciou v horných podlažiach. Historické budovy, pôvodné stavebné materiály, umiestnenie otvorov, ich výzdoba a vnútorné vybavenie sú dobre zachované. Židovské suburbium si rovnako zachovalo vysokú mieru autenticity, ktorá sa odráža v uličnej sieti, parcelácii, budovách a verejných priestranstvách zo začiatku 18. storočia.

Časti opevnenia boli zbúrané alebo, v prípade priekopy, zasypané. Avšak viac ako polovica opevnenia je stále neporušená a dobre udržiavaná a niektoré veže sú stále využívané.

Špecifická hodnota lokality spočíva v jej dnešnej vitalite a súčasných aktivitách, ktoré nenarušujú jej historickú podstatu. Je však potrebné vyriešiť otázku nájdania primeraného využitia židovského suburbia, keďže židovská populácia v meste zanikla.

Zabezpečenie ochrany a manažmentu

Lokalita s rozlohou 24 ha má zaistenú najvyššiu formu pamiatkovej ochrany, ktorú umožňuje národná legislatíva. Slovenská republika prijala osobitný zákon č. 176/2002 Z.z. o ochrane a rozvoji mesta Bardejov, ktorý sa vzťahuje na celú lokalitu. Zodpovednosť za ochranu lokality je v kompetencii Ministerstva kultúry SR a Pamiatkového úradu SR.

Legislatívnu ochranu lokality zaisťujú ustanovenia zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu, ktorý sa vzťahuje na ochranu všetkých kultúrnych pamiatok a pamiatkových území v tejto lokalite svetového dedičstva. Historické jadro mesta bolo vyhlásené za pamiatkovú rezerváciu a väčšina budov, v historickom centre aj v židovskom suburbiu, je chránená ako národné kultúrne pamiatky v zmysle tohto zákona. Ochrana lokality je posilnená vyhlásením ochranného pásma pamiatkovej rezervácie, ktoré sa rozkladá na ploche 13 ha a predstavuje zároveň aj ochranné pásmo lokality svetového dedičstva.

Na vlastníctve nehnuteľností v lokalite sa podieľajú viaceré inštitúcie cirkvi (rímsko-katolícka, evanjelická a grécko-katolícka cirkev a Ústredná jednota židovských náboženských obcí na Slovensku), štátnej správy a samosprávy a súkromné osoby.

Lokalita má vytvorený pravidelný systém monitoringu, ktorý sleduje a vyhodnocuje zachovanie jej jedinečnej svetovej hodnoty a umožňuje prijímať opatrenia na prevenciu identifikovaných ohrození.

Všetky plánované zásahy na území svetového dedičstva musia byť v súlade s právne záväznými Zásadami ochrany Pamiatkovej rezervácie Bardejov (2009) a podliehajú striktnému posúdeniu projektovej dokumentácie krajským pamiatkovým úradom. Zásady ochrany sa premietajú do ustanovení územného plánu ako aj manažment plánu lokality. Manažment systém sa aktualizuje v záujme vytvorenia efektívneho a uceleného systému spravovania lokality. Zastupiteľstvo mesta Bardejov koordinuje manažment lokality v úzkej spolupráci s miestne príslušným Krajským pamiatkovým úradom Prešov.